

Saarelt saab väärt puitu

REPRO

Aia iluks saar hästi ei sobi, sest ta läheb kevadel hilja lehte ja jääb sügisel varakult raagu.

Harilik saar (*Fraxinus excelsior*) on puu, mille õitsemist me peaaegu kunagi tähele ei pane. Esiteks asuvad õiekobarad kõrgel puu võras, teiseks on õied väikesed ja neil puuduvad tupp- ning kroonlehed. Isasõiest on järel ainult kaks tolmukat, emasõiest emakas. Ka mõlemasoolised õied on samasuguse lihtsa ehitusega.

Alles juuni alguses, kui õitest on saanud viljakobarad, märkame, et saar on õitsenud. Saare viljad on 3–4 cm pikkused tiibviljad, need valmivad septembris ja jäävad suurte kobaratena tihti terveks talveks puule. Mõni puu ei vilju kunagi, võib arvata, et ta kannab ainult ühesugulisi õisi.

Noorena kaunis

Noor saar on ilus puu. Tema korrapärane võra ja heleroheline lehestik püüavad pilku veel juuliski, kui teiste puude lehed hakkavad võtma ühesugust rohelist tooni.

Ilus on saare oliivroheline sügisvärvus. Seda näeb küll ainult siis, kui sügis on pikk ja soe. Natukegi krõbedam öökülm paneb saare lehed varisema, olgu nad veel päris suviselt rohelised.

Saar puhkeb kevadel hilja ega ole seepärast puu, mida tingimata

REPRO



Saare väga tihe ja kõva puit on tarbepuiduna kõrgelt hinnatud.



Ilus korrapärane võra ja heleroheline lehestik.

REPRO

peaks koduaeda istutama. Rohkem sobib ta metsapuuks – ilus sirgetüveline saarik on vaatamisväärsus. Veel paarikümnesentimeetrise läbimõõduga puude koor on sile ja ilusat rohelist tooni, mis sügisese raagus metsas eredalt esile pääseb. Alles vanematel puudel tekib iseloomulik tumehall rõmeline korp.

Harilikku saart näeme üsna tihti vanemates maaparkides ja maanteeeservas. Aga sageli on sellised vanemad puud juba haiged, võrad täis murdunud oksa ja kuivanud oksatüükaid. Saart kahjustavad mitu seent ja terve kari kahjurputukaid.

Vanarahvas hindas kõrgelt saare kõva ja tihedat puitu, saarest sai tugevaid rehapulki, häid saapatikke ja muid pisiesemeid. Jämedamast tüvest tehti sarjakeresid. Saarepuust mööbel oli omaette väärtus ja kulumiskindel saareparkett lausa luksus.

Huvitavaid sorte

Harilikul saarel on mitmeid sorte, mis sobivad väiksemasse aeda. Kollaste lehtedega 'Aurea' kasvab ainult meetri kõrguseks põõsaks, lehevärv püsib terve suve.



Tiibviljade suured kobarad jäävad tihti kogu talveks puule.

'Nana' on ümara võra ja väikeste lehtedega põõsas, kasvab paari meetri kõrguseks. Mõlemaid sorte on meil kasvatatud, kuid nad on praegu üsna haruldased.

Mõnikümme aastat tagasi oli üsna populaarne hariliku saare leinavorm 'Pendula'. Seda kasvab paljudes parkides, isegi maanteeeservas olen teda siin seal näinud. Välja näevad nad praegu võrdlemisi koledad, sest on olnud aastaid hooldamata. Aga just rippoksalisel saarel peaks kuivanud oksad hoolsalt välja lõikama ning vast ka võra veidi harvendama, et noortel elujõulistel võrsetel oleks ruumi kasvada.

REIN SANDER